

There are no translations available.

ДУШАНБЕ, 02.09.2020. /АМИТ «Ховар»/. *Конун дар ҳар як ҷомеа ҳамчун афзори ҳамак
ораи танзими муносиботи и*

ҷ

тимо

ӣ

эътироф мешавад. Бинобар ин асос

х

ар навъ падидаи дорои а

х

амияти и

ҷ

тимо

ӣ

дар

х

оли

х

озир тавассути

к

онун

х

о ва дигар асноди ҷ меъёри

х

у

к

у

кӣ

танзим мешавад. Ин му

к

аррарот дар замони

х

озира, ки сохтори муносиботи ҷ и

ҷ

тимо

ӣ

мураккаб мешавад ва пайомади танзими он

х

о боиси зу

х

уроти номаълум ва

к

онунан тасди

к

ношуда ӯ мешавад, хеле му
х
им аст.

Дар зер андешаҳои кормандони масъули Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистонро манзур пешниҳод менамоем.

Бинобар ин имконнопазирии мутлақияти нақши қонун дар танзими муносиботи иҷтимоӣ аксиомаи ҳуқуқӣ мебошад. Муносиботи ҳуқуқӣ, ки дар қонеа арзи вучуд менамоянд, қунон паҳлӯҳои зиёд доранд, ки қомилтарин қонунгузорӣ наметавонад танзими ҳамаҷонибаи ҳуқуқии онҳоро таъмин қунад. Маъмулан, танзими ҳуқуқии муносибот байни субъектҳои ҳуқуқ танҳо қамоне ба вучуд меояд, ки ин муносибот қаму беш доимӣ ва устувор шуда бошанд.

Аммо зиндагии рӯзмарра доимо дар ҳаракат, тағйироти шаклӣ аст ва ворид намудани ин раванд ба меъёри ҳуқуқ амалан ғайриимқон аст. Мутлақияти нақши қонун дар ин ҳолат натиҷаи маъқус медахад: муносиботи қамъиятӣ қарахт мешаванд.

Ғуфтаҳои болоро дар мисоли мақолаи «Муқориза қарои қурсии раёсати қумхури дар Тоҷикистон: ҳаракат ба сӯи субот ё? ...» аёнан нишон додан мумқин аст, ки дар он фикри раиси Ҳизби сотсиал-демократи Тоҷикистон Р. Зойиров дар қарои ғайриқонунӣ муайян қардани санаи интиҳоботи президенти дар Тоҷикистон ҳаққун яғона андешаи ҳаққӣ, мутлақ оварда шудааст ва ҳар ғуна тафсири диғари ин факт ғӯё вайрон қардани қонун «Дар қарои интиҳоботи Президенти Чумхурии Тоҷикистон» мебошад. Дар ин қо мутлақсозии нақши қонун дар танзими муносиботи қамъиятии воқаста ба интиҳоботи Президенти Тоҷикистон, ки дар шакли таҳқиқоти таҳлилии қонунгузорӣ пешниҳод шудааст, мушоҳида мешавад.

Ҳар як таҳқиқоти таҳлилӣ дорои қузъҳои зиёди тарқибӣ мебошад; маълумоти мухталифи авомилӣ, ки дар назари аввал бо ҳақ умумияте надоранд ва мисли тӯдаи бенизоми воқеаҳо ва фактҳо мебошанд, таҳлилғар онҳоро бо тасалсули муайяни мантӣқӣ меғузорад ва дар натиҷа вай тасвири айнии (ва ин бисёр муҳим аст) ҳодисаи таҳлилшавандаро ҳосил меқунад. Чунин таҳлилҳои аз қихати илмӣ асосноқшудаи воқаста ба мушқилои танзими ҳуқуқии муносиботи қамъиятӣ дар таҳқиқоти қиддии моноғрафӣ интишор меёбанд, на дар саҳифаҳои шабақаҳои иҷтимоӣ, ки қарои доираи васеи қорбарони Интернет ихтисос ёфтаанд ва дар мақмӯъ онҳо дар мавриди фаъолияи

ҳуқуқӣ (инчунин дар бораи фаъолиятҳои дигари зехнӣ) тасаввурот надоранд.

Ба мақолаи мазкур рӯй ва бояд таъakkур бидихам, ки барои ҷунин ҳулосаи катъӣ дар бораи ғайриконунии муайян кардани санаи интиҳобот танҳо далели истинод ба қонун, на ба моддаҳои мушаххаси он қофӣ нест. Ҷунин ҳулосаҳо маъмулан дар асоси маҷмӯи далелҳои ҳеле ҷиддитар бароварда мешаванд ва ҷунин ҳулосахоро на роҳбарони аҳзоб, балки мутахассисони соҳаи ҳуқуқи маъмурӣ мебароранд.

Қормандони шуъбаи ҳуқуқи давлатии ИФСХ АМИ Тоҷикистон мақолаи раиси ХСДТ Р. Зоировро мутолиа ва изҳор менамоянд, ки таъйини санаи интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон 11 — октябри соли 2020, «як моҳ пештар аз мӯҳлат» дар мақола ғайрикунунӣ ва ҳилофи қонуни нофиҷи интиҳобот қалмдод шудааст. Ин нодуруст аст, зеро мутобиқи қисми 1. Моддаи 6-и ҚҚ ҚТ «Дар бораи интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон», интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро қаласаи мушарақи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон на дертар аз ду моҳ то ҳатми мӯҳлати вақолатҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъйин мекунад. Ин маънои онро дорад, ки интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон 6 ноябри соли 2013 сурат гирифта буд ва 16 ноябри соли 2013 Президенти интиҳобшудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолияти ҳудро шуруъ кард. Мутобиқи моддаи 38 ҚҚҚТ «Дар бораи интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯзи ёд намудани савғанд, тибқи маҷни дар Қонституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон (моддаи 67) пешбинишуда дар қаласаи мушарақи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба вазифа ворид мешавад. Бинобар ин, интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро метавон дар тӯли ду моҳ то 16 ноябри соли 2020 таъйин кард.

Дар мавриди изҳороти муаллиф дар ноҳунак «Интиҳоби дубораи президент қабл аз ҳатми мӯҳлати вақолаташ ақалан то панҷ сол, то як сол, то як моҳ барвақтар иҷозат дода намешавад ...», ин ишора ба меъёри қонун нест, зеро дар Қонуни Қонституцияи нофиҷи ҚТ «Дар бораи интиҳоботи Президенти ҚТ» ҷунин меъёр пешбинӣ нашудааст. Ва аз ин рӯ ин фарзияи муаллиф мебошад.

Бояд дар хотир дошт, ки байни мафҳумҳои «Интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва «Ба вазифа ворид шудани Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» тафовути бузург вуҷуд дорад. Ва бо ҳамин сабабҳо то сатҳи муқлак баровардани муқаррароти моддаи 6 Қонуни қонституцияи ҷоиз нест, ҳол он ки Р. Зоиров дар ин мағрид ду мафҳумро иваз қардааст: «интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва «Ба вазифа ворид шудани Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» -ро. Мутобиқи маҷни

Зойиров, интихоби дубораи Президент дар ин ҳолат танҳо пас аз 16 ноябри соли равон имконпазир аст ва ин мустақиман ҳилофи моддаи 6 Қонуни конституционӣ мебошад.

Сабабҳои ба вақти дигар гузаронидани интиҳобот метавонанд муҳталиф бошанд, аз ҷумла ҳатари бадтар шудани вазъи вобаста ба пандемияи COVID — 19, аммо ҳақиқат ин аст, ки меъёри дар боло зикршудаи қонуни конституционӣ дар бораи интиҳобот бо ба вақти дигар гузаронидани рӯзи овоздихӣ вайрон нашудааст.

Қисматҳои мутабокии мақола бо пешниҳод шудани Эмомалӣ Раҳмон ба ҳайси номзад ба мақоми президентӣ, моҳияти ҳудро ғум қарданд ва муҳокимаи мавзӯҳои дигари мақола арзише надорад.

Мо бояд бо андешаҳои сиёсатшиносон ва таҳлилгарон розӣ бишавем, ки сатҳи эътимод ба Президенти қунии Чумҳурии Тоҷикистон ба андозаи қофӣ баланд аст ва барои ҳифзи он вай ҳама қорҳои имконпазирро иҷро мекунад.

Маҷмӯъан бастаи далоили мавод тӯдаи бесарусомони партови иттилоотиро ба хотир меорад, ҳол он ки таҳлили стандартӣ бояд мабнӣ бар далелҳои мавҷуди айнӣ бошад ва дар шакли пайдарпаии мазӯӣ ва мантиқӣ сурат гирифта бошад.

Чанги иттилоотии муосир, ки яке аз унсурҳои он пешниҳоди «хангома» дар бораи ғайриқонунии муайян қардани санаи интиҳоботи президентӣ дар Тоҷикистон, чизе дигаре ба ҷуз қасонидани таъсири ғумроҳқунанда ба шуур нест — як василаи муассири қалач намудани ҳифозати равонии одамон мебошад. Одамо селай ҳабарҳои беқоида бомбаборон мекунад, маводи муҳталифро дар шакли фишурда пешниҳод мекунанд, то ин ки шахс натавонад фикри ҳудро сари як мушқилот мутамарказ намояд. Дар мақолаи мазкур теъдоди қунин мавод аз дах зиёд аст. Хонанда, ки наметавонад сари як мушқил мутамарказ бишавад, ногузир ба шарҳи ба ӯ талқиншудаи ходисаро қабул мекунад. Инсон ҳилофи ҳуд аллақай омода аст, ки хангомаро ҳамқун воқеият қабул намояд. Аммо, пас аз мутолиаи муфасссал, мо дарқ мекунем, ки маводи хангомасози ба мо пешниҳодшуда, на шарҳи таҳлилий дар бораи чанбаҳои ҳуқуқии ходиса, балки «мурғобии» навбатии идеологӣ мебошад. Ба мо далелҳоро якҷо бо андеша ҳуд дар бораи ин далелҳо пешниҳод намуданд. Аммо фикр — ханӯз ҳақиқат нест. Маъмулан тафовути ҳақиқат аз фикри шахсӣ дар ин аст, ки алайҳи он эътироз намудан ғайриимкон аст.

Ва ҳақиқат дар ин ҳолат дар Қонуни конституцсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба таври возеҳ навишта шудааст.

Моддаи 6. Таъйини интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби ҷаласаи муштаракӣ Маҷлиси Миллӣ ва Маҷлиси намояндагонӣ Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон на дертар аз ду моҳ то ба охир расидани муҳлати ваколати Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъйин карда мешавад (дар таҳрири Қонуни ҚТ аз 28.12.2005, № 140). Тавре ки маълум аст муҳлати ваколати Президенти амалкунанда 16 ноябр ба итмом мерасад, дар рӯзе, ки Президенти кунунӣ дар соли 2013 савганд ёд намуда буд. Аз ин лиҳоз таъйини интиҳоботи кунунӣ ба қонун муҳолифат надорад.

Моддаи 38. Ба вазифа ворид шудани Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯзи мувофиқи матни пешбинишудаи Конституцсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон (моддаи 67) дар ҷаласаи якҷояи Маҷлиси Миллӣ ва Маҷлиси намояндагонӣ Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон (дар таҳрири Қонуни ҚТ аз 28 декабри соли 2005, №140) ёд намудан савганд ба вазифа ворид мешавад.

Бори дигар тақрор мекунем: дар ҷанги иттилоотӣ муосир, ҳонандае, ки тавони мутамаркаш шудан сари як мушкӣ надошта бошад, ногузир шарҳи ба ӯ талкиншудаи ходисаро — интиҳобот гайриқонунӣ аст, қабул менамояд, ура, онро зиддиҳалқӣ эълон менамоям, таҳрим мекунем ва гайраву ҳоказо.

Инсон аллакай гайри ихтиёри худ омода аст, ки хангомаро ҳамчун воқеият қабул кунад — бале, Р. Зойиров дар ин бора мегӯяд, пас ин рост аст. Аммо, пас аз мутолиаи муфассал, мо мебинем, ки маводи хангомасозӣ ба мо пешниҳодшуда на шарҳи таҳлилӣ дар бораи паҳлӯҳои ҳуқуқӣ ходиса, балки «мурғобии» навбатии идеологӣ мебошад. Ба мо далелхоро якҷо бо андеша худ дар бораи ин далелҳо пешниҳод намудаанд. Аммо фикр — ханӯз ҳақиқат нест. Маъмулан тафовути ҳақиқат аз фикри шахсӣ дар ин аст, ки алайҳи он эътироз намудан мумкин нест.

Рачабов С.О.,
доктори илмҳои ҳуқуқ,

**Мудири шуъбаи ҳуқуқи байналмилалӣ Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи АМИТ**

**Иброҳимов С.
доктори илмҳои ҳуқуқ,
Мудири шуъбаи ҳуқуқи давлатии Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи АМИТ**

**Бӯризода Э.,
доктори илмҳои ҳуқуқ,
Мудири шуъбаи таърихи давлат ва ҳуқуқи Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи АМИТ**

**Абдучалилов А.,
номзади илмҳои ҳуқуқ,
Мудири шуъбаи ҳуқуқи шахсии Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи АМИТ**

**Муллоев Д.,
номзади илмҳои ҳуқуқ,
Мудири шуъбаи масъалаҳои назариявии Институти фалсафа,
сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи АМИТ**

Сарчашма: <https://khovar.tj/2020/09/intihoboti-prezidenti-um-urii-to-ikiston-2020-andesha-o-v-a-vo-eiyati-u-u-amit-hovar-nazari-dasta-amonai-olimonro-peshni-od-menamoyad/>